

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्दः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् भाद्रपदशुक्लपञ्चमी
भाद्रपद १३ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-४ ■ वर्ष-४ ■ अङ्क-३०१

1

अगस्त २८, २०२५

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 हिमाचले त्रिदिवसानां वृष्टिः
विनाशम् आनीतवती, मन्त्री
विक्रमादित्यसिंहः सद्ने
विवरणानि प्रस्तुतवान्,

3 हिमाचले शैक्षणिकसत्रस्य
अन्ते शिक्षकाः सेवानिवृत्ताः
भविष्यन्ति, सेवानिवृत्तिवयः
५९ वर्षाणि यावत् वर्धितः

4 भगवान् श्रीगणेशः
सनातनधर्मावलम्बिनां प्रथमः
पूज्यः, प्रसिद्धदेवश्च वर्तते।

सुभाषितम्

अविश्रामं वहेत् भारं,
शीतोष्णं च न विन्दति।
ससन्तोषस्तथा नित्यं,
त्रीणि शिक्षेत गर्दभात्॥

विश्राम के बिना भार वहन करना,
ताप- ठंड न देखना, सदा संतोष
रखना यह तीन चीजें मनुष्य को
गंथे से सीखनी चाहिए।

प्रतिदिन नवीनतम
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रे प्राप्यमं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest

[himsanskritvartah](http://himsanskritvartah.com)
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवी कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कदवा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

'ऑपरेशन-सिन्दूर',
'ऑपरेशन-महादेव'
इत्येताभ्यां आतङ्कवादीनां
कृते स्पष्टः सन्देशः प्रदत्तः
-गृहमन्त्री अमितशाहः

हिमसंस्कृतवार्ताः केन्द्रीयगृहमन्त्रिणा
अमितशाहेन प्रोक्तं यत् 'ऑपरेशन-
सिन्दूर', 'ऑपरेशन-महादेव' इत्येताभ्यां
आतङ्कवादीनां कृते स्पष्टः सन्देशः प्रदत्तः
। श्रीशाहः भारतीयसेनायाः, जम्मु-
कश्मीर-आरक्षकबलस्य सीमा-सुरक्षा-
बलस्य च वीरसैनिकैः सह मेलनं कृत्वा
तान् सम्मानितवान् । अस्मिन् अवसरे
असौ प्रोक्तवान् यत् 'ऑपरेशन-सिन्दूर'
इत्यनेन जनेभ्यः सन्तुष्टिः दत्ता, परन्तु
'ऑपरेशन-महादेव' इत्यनेन सा सन्तुष्टिः
आत्मविश्वासत्वेन परिवर्तिता ।

रक्षामन्त्रिणा राजनाथ सिंह
प्रोक्तं यत् विश्वं भारतं
सामर्थ्याय न अपितु सत्य-
शान्ति-न्यायस्य च कृते
समर्पणाय स्मारयति

भारतं २०३० राष्ट्रमण्डलक्रीडायाः आतिथ्यं
कर्तुं पुष्टिं कृतवान् एतत् नगरं मुख्यं भविष्यति

अहमदाबादनगरे २०३० तमे वर्षे
राष्ट्रमण्डलक्रीडायाः आतिथ्यं कर्तुं भारतं
पुष्टिं करिष्यति। बुधवासरे
केन्द्रीयमन्त्रिमण्डलेन प्रस्तावस्य अनुमोदनं
कृतम्। पूर्वं अगस्तमासस्य १४ दिनाङ्के

भारतीय-ओलम्पिक-सङ्घः तस्य अनुमोदनं
कृतवान् आसीत् । अधुना भारतेन
अगस्तमासस्य ३१ दिनाङ्कपर्यन्तं
अन्तिमनिविदाप्रस्तावः दातव्यः भविष्यति,
नवम्बरमासस्य अन्ते निर्णयः भविष्यति यत्
सः आतिथ्यं प्राप्स्यति वा न वा
इति। कनाडादेशस्य स्पर्धायाः
निर्गमनानन्तरं २०३० राष्ट्रमण्डलक्रीडायाः
आतिथ्यं कर्तुम् भारतस्य सम्भावना वर्धिता
अस्ति । गतमासे राष्ट्रमण्डलस्य
क्रीडाविदेशकस्य डैरेन् हॉलस्य नेतृत्वे एकं
दलम् अहमदाबादस्य स्थलानि गत्वा
तस्मात् सन्तुष्टः इव भासते स्म।

केन्द्रीय-मन्त्रिमण्डलेन प्रधानमन्त्री स्ट्रीट-वेंडर्स-
आत्मनिर्भर-निधि-योजनायाः पुनर्गठनम् अनुमोदितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - केन्द्रीय-
मन्त्रिमण्डलेन प्रधानमन्त्री स्ट्रीट-वेंडर्स-
आत्मनिर्भर-निधि-योजनायाः पुनर्गठनम्
अनुमोदितम्। मन्त्रिमण्डलेन अस्याः
योजनायाः ऋणावधिः चतुर्विंशत्यधिक-
द्विसहस्रतमस्य दिसम्बरमासस्य एकत्रिंश-
दिनाङ्कात् त्रिंशदधिक-द्विसहस्र-तमस्य
सम्मेलिताः ।

मार्चमासस्य एकत्रिंश-दिनाङ्कं यावत्
समेधितुं अनुमतिः प्रकटिता। योजनायाः
अस्याः आहत्य परित्यक्तः द्वात्रिंश-दधिक-
त्रिंशतोत्तर-सप्तसहस्रकोट-रुपयात्मकः
वर्तते। पुनर्गठितयोजनायां
प्रथमद्वितीयदेयमूल्ययोः ऋणवृद्धिः,
ऋणपरिशोधकेभ्यः यूपीआई-लिंक-
क्रेडिटकार्ड इत्येतयोः प्रावधानम्,
सूक्ष्मविक्रयव्यवहाराय, च डिजिटल-
समूहविक्रयव्यवहाराय च डिजिटल-
कैशबैक-प्रोत्साहनम् इत्येते विषयाः
सम्मेलिताः ।

कटरायाः वैष्णोदेवीमन्दिरमार्गे आपदुद्धरणकार्याणि सजवगत्या
जायमानानि सन्ति, दुर्घटनामालक्ष्य प्रधानमन्त्री दुःखं प्रकटितवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः - जम्मू-कश्मीरस्य
कटरानगरस्य वैष्णोदेवीमार्गे गतदिने
प्रचण्डवृष्ट्या दुरापत्रेन भूस्खलनेन नैके
जनाः अपमृत्युं अवाप्नुवन्। सुरक्षाप्रवर्तकैः
व्रणिताः कटरायाः सामुदायिक
स्वास्थ्यकेन्द्रे प्रापिताः। सुरक्षाबलेन तत्र
मार्गे बद्धेभ्यः तीर्थयात्रिभ्यः अपि
आवश्यकचिकित्सोपकरणानि प्रापितानि।
केन्द्रीयमन्त्री डॉ. जितेन्द्रसिंहः अवाच्यं यत्
जम्मूनगरे तवी-नद्याः जलस्तरः न्यूनो
जातः, किन्तु चिनाबनदी साम्प्रतमपि
विपत्तिचिह्नस्य समीपे प्रवहति । एकस्मिन्
सोशल मीडियासन्देशे असौ प्रावोचत् यत्
एसडीआरएफ-एनडीआरएफ-
अर्धसैनिकबलानि, स्थलीयसैन्यबलानि,
वायुदलसैनिकाश्च, नागरिकप्रशासनेन सह
रक्षाभियाने प्रवृत्तास्सन्ति। तेन इदमपि प्रोक्तं
यत् स्थितिमालक्ष्य सः निरन्तरं जम्मूनगरस्य
संभागीयायुक्तेन रमेश-कुमारेण सह
सम्पर्करोतो विद्यते। अमुना विज्ञापितं यत्
विद्यालयेभ्यः महाविद्यालयेभ्यश्च स्थगनादेशः

प्रसारितः सहैव सामान्यजनानां सुरक्षार्थं
अनावश्यक-गमनागमनस्य परिहारोऽपि
परामृष्टः ।

प्रशासनं सामान्यजनानां सहायतायै
निरतमस्ति प्रधानमन्त्री

प्रधानमन्त्रिणा प्रदीरितं यत् प्रशासनं
सामान्यजनानां सहायतायै निरतमस्ति ।
जम्मू-कश्मीरस्य उपराज्यपालेन
मनोजसिन्हा इत्यमुना मृतकानां परिवारेभ्यः
संवेदना व्यक्तीकृता। सहैव अधिकारिभ्यः
व्रणितानां सहायतायै अपि निर्देशो दत्तः।

अशेषे हि देशे गणेशचतुर्थ्याः
पारम्परिकोल्लासः
सोत्साहेन समारम्भः

हिमसंस्कृतवार्ताः - गणेशचतुर्थ्याः
उत्सवः अशेषे हि देशे अतीव हर्षोल्लासेन
समाचरितः। दिवसोऽयं भगवतः गणेशस्य
जन्मप्रतीकत्वेन प्रथितो विद्यते। दशदिवसं
यावत् जायमानस्य उत्सवस्य अयं
आरम्भसूचकः विनाचतुर्थ्यात्वेन
गणेशोत्सवत्वेन चानुष्ठीयते। अत्रावसरे
जनाः स्वगृहेषु मृत्तिकया गणेशप्रतिमां
निर्मान्ति तस्याश्च पूजाञ्च विदधति।
राष्ट्रपति पदासीना द्रौपदी मुर्मूः
प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी च अवसरेऽस्मिन्
समेभ्यः देशवासीभ्यः शुभकामनां
प्रकल्पितवन्तौ ।

हिमाचले त्रिदिवसानां वृष्टिः विनाशम् आनीतवती, मन्त्री विक्रमादित्यसिंहः सद्ने विवरणानि प्रस्तुतवान्, त्रिषु जनपदेषु सर्वाधिकं प्रभाविताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। हिमाचलप्रदेशस्य लोकनिर्माणविभागस्य वर्तमानमानसूनतः अद्यावधि १४४४.५६ कोटिरूप्यकाणाम् अधिकं हानिः अभवत्। अस्मात् २४ तः २६ अगस्तपर्यन्तं प्रचण्डवृष्ट्या १५८ कोटिरूप्यकाणां हानिः अभवत्। लोकनिर्माणमन्त्री विक्रमादित्यसिंहः बुधवासरे राज्यसभायां विशेषवक्तव्यद्वारा एतत् उक्तवान्। सः अवदत् यत् अस्मिन् काले ५६६७.७२ किलोमीटर मार्गाः, ३४.०४ किलोमीटर पर्यन्तं राष्ट्रियराजमार्गाः, ७० सेतवः च क्षतिग्रस्ताः सन्ति। विगतदिनत्रयेषु प्रचण्डवृष्ट्या राज्ये बहु विनाशः अभवत्। अस्याः वर्षायाः कारणात् विभागस्य सेतुः

अनेकस्थानेषु प्रक्षालितः, अनेके सेतवः, मार्गाः च क्षतिग्रस्ताः अभवन्। अनेकस्थानेषु सेतु-पुलिका, भूस्खलनेन च मार्गाणां क्षतिः अभवत्। सः अवदत् यत् एतेषु त्रिषु दिनेषु १०९१ मार्गाः क्षतिग्रस्ताः, ७ सेतवः च प्रक्षालिताः। सः अवदत् यत् विभागेन क्षतिग्रस्तमार्गाणां पुनर्स्थापनार्थं ११२ यन्त्राणि नियोजितानि। एतेषु १६१ जेसीबी, ४३ डोजर, ११ टिप्पर, तदतिरिक्तं ४६२ निजी जेसीबी, १२० टिप्परयानानि च सन्ति।

कुल्लौ ३० कोटिरूप्यकाणां हानिः

कुल्लूमण्डले अत्यधिकवृष्ट्या त्रिदिवसेषु ३० कोटिरूप्यकाणां हानिः अनुमानिता अस्ति। मनाली- कुल्लूमण्डले च प्रचण्डवृष्ट्या पुरातनमनाली- संयोजकेन २७.५ मीटरदीर्घस्य मनालसु-इस्पातसेतुः क्षतिग्रस्तः अस्ति। ब्यासनद्यां जलप्रलयस्य कारणात् पतलीकुहलसेतोः वामतटं दक्षिणतटं, सेरुबागपादसेतुः, ब्यासनद्याः स्थितः जयधरसेतुः च संयोजयति इति १७ माइलसेतोः राष्ट्रियराजमार्गपाथं प्रवेशमार्गः अपि जलप्रलयेन प्रक्षालितः अस्ति।

कुल्लू-मण्डी चतुष्पंक्तिराजमार्गः ६ स्थानेषु नष्टः, टोलप्लाजा इत्यत्र प्रवहति ब्यासनदी, एनएचएआइ- इत्यय १००० कोटिरूप्यकाणां हानिः

निर्मितः भविष्यति। स्थितिः एतावता गम्भीरा अस्ति यत् डोहलुनाला रायसन् टोल भूत्वा प्लाजाद्वारा ब्यास् नदी प्रवहति। अस्याः आपदः कारणेन एनएचएआइ-संस्थायाः १००० कोटिरूप्यकाधिकं हानिः अभवत्, यत् २०२३ तमे वर्षे यत् आपदं कृतवती तस्मात् चतुर्गुणाधिकं भवति।

ब्यासनद्यां मार्गाः

प्रक्षालिताः

ब्यासनद्याः जलप्रलयस्य कारणेन रायसन, बिंदु ढांक, १५ माइल, मनाली इत्यस्य विलासिता बसस्थानक इत्यादीनां प्रमुखक्षेत्राणां मार्गाः नद्यां पूर्णतया प्रक्षालिताः सन्ति। एतेषु क्षतिग्रस्तक्षेत्रेषु गुरुयन्त्राणि आनयितुं अपि एकं आह्वानं जातम्। एतेन सह मार्गेषु जलप्लावनेन स्थानीयजनाः पर्यटकाः च बहुसमस्याः सम्मुखीभवन्ति। अनेकक्षेत्रेषु यातायातः पूर्णतया स्थगितः अभवत्, आवश्यकवस्तूनि अपि जनानां समीपं न प्राप्यन्ते।

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। हिमाचलप्रदेशे भूस्खलनेन, प्रचण्डवृष्ट्या च मण्डीतः कुल्लूपर्यन्तं चतुष्पंक्तिराजमार्गः भूशं क्षतिग्रस्तः अस्ति। एषा प्राकृतिक-आपदा भारतस्य राष्ट्रियराजमार्गप्राधिकरणस्य (NHAI) कृते प्रमुखम् आह्वानं कृतवती अस्ति, यस्याः निवारणं अत्यन्तं कठिनं सिद्धं भवति। सद्यःकाले प्रचण्डवृष्ट्या, भूस्खलनस्य, ब्यास-नद्याः जलप्लावनस्य च कारणात् किरतपुर-मनाली-चतुष्पंक्तिमार्गः वर्षद्वयेन एव प्रायः समाप्तः अस्ति। पण्डोहतः मनालीपर्यन्तं चतुष्पंक्तिमार्गः सम्पूर्णतया प्रक्षालितः अस्ति, अत्र नूतनः मार्गः

चम्बा- कुल्लू- लाहौलस्पीतिः इत्यत्र ३ सितम्बरपर्यन्तं इन्द्रा-सर्कल रोमिंग सुविधा सक्रिया

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। अपरमहानिदेशकदूरसंचारः, हिमाचलप्रदेशः अनुज्ञापत्रसेवाक्षेत्रम् (HP LSA), दूरसंचार-विभागः सूचितवान् यत् चम्बा- कुल्लू- लाहौल- स्पीति इत्यत्र सप्तदिनानि यावत् अर्थात् ०३ सितम्बर २०२५ तक इन्द्रा-सर्कल रोमिंग (ICR) सुविधा सक्रिया अस्ति। एषः प्रारम्भः प्रभावितक्षेत्रेषु दूरसंचारसंपर्कं स्थापनस्य उद्देश्येन कृतमस्ति। अस्मिन् क्षेत्रे मोबाइलग्राहकाः स्वयन्त्रस्य सेटिंग्स् मध्ये गत्वा किमपि उपलब्धं मोबाइलजालं स्वहस्तेन चयनं कर्तुं शक्नुवन्ति, यद्यपि तत् तेषां मूलसेवाप्रदातुः जालं नास्ति आईसीआर सुविधायाः कालखण्डे उपभोक्ताः कस्यापि दूरसंचारसञ्चालकस्य जालपुटेन सह सम्बद्ध्य सेवां प्राप्तुं शक्नुवन्ति यस्य तस्मिन् क्षेत्रे संपर्कम् उपलब्धं भवति। अस्याः अस्थायीव्यवस्थायाः उद्देश्यं अत्यधिकवृष्ट्या उत्पद्यमानस्य व्यत्ययस्य समये अबाधितं चलसञ्चारं सुनिश्चित्य सहायतां दातुं वर्तते।

पेन्शनप्रकरणानाम् निराकरणे विलम्बः न भविष्यति, आनलाईन भविष्यति व्यवस्था

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। राज्यमहासचिव भूपराम वर्मा इत्यस्य नेतृत्वे पेन्शनभोग्यकल्याणसङ्घस्य हिमाचलप्रदेशस्य प्रतिनिधिमण्डलेन बुधवासरे हिमाचलप्रदेशस्य वरिष्ठोपमहालेखाकारं जयप्रकाशं तस्य कार्यालये मिलित्वा पेन्शनभोगिनां याचनाः विषये ज्ञापनपत्रं प्रस्तुत्य तेन सह विस्तृतविमर्शः कृतः। अस्मिन् अवसरे उपमहालेखाकारः पेन्शनभोक्तृभ्यः आश्वासनं दत्तवान् यत् अधुना यावत् महालेखाकारस्य कार्यालये ३५,००० प्रकरणाः प्राप्ताः, येषु केवलं २००० प्रकरणाः अनुमोदनार्थं अवशिष्टाः सन्ति, येषां निराकरणं २ मासेषु भविष्यति। महत्त्वपूर्णं सूचनां दत्त्वा सः अवदत् यत् महालेखाकारस्य कार्यालये पीपीओ, पेन्शनं च ऑनलाईन डिजिटाइज् कर्तुं निर्णयः कृतः, येन पेन्शनधारकाः प्रत्यक्षतया महालेखाकारस्य कार्यालयेन सह सम्बद्धाः भविष्यन्ति, पेन्शनप्रकरणस्य अनुमोदने कोऽपि विलम्बः न भविष्यति। अस्य निर्णयस्य स्वागतं पेन्शनर-कल्याणसंघेन हिमाचलप्रदेशेन कृतम्। अस्मिन्नवसरे हंसराजः वरिष्ठलेखाकारः, मदनः शर्मा प्रदेशमुख्यसंगठनसचिवः, दीपराजः शर्मा प्रदेशोपाध्यक्षः, नारायणदासः जिला संगठनसचिवः, नंदलालः शर्मा संगठनसचिवः नरेशकुमारः अपि उपस्थिता अभवन्।

हिमाचलप्रदेशे विद्यालय-शिक्षा-मण्डलः अनुरोधपरीक्षा करिष्यति, शासनाय प्रेषितः प्रस्तावः

हिमसंस्कृतवार्ताः धर्मशाला। राज्यस्य छात्राः यदा इच्छेयुः तदा एव परीक्षा दातुं शक्नुवन्ति। एषा व्यवस्था

हिमाचलप्रदेश-विद्यालय-शिक्षा-मण्डलेन क्रियते स्म। (ऑन-डिमाण्ड-परीक्षायाः) अनुरोधपरीक्षायाः लाभं अभ्यर्थिनः हिमाचलप्रदेश-राज्यमुक्तविद्यालयस्य (HP SOS) माध्यमेन प्राप्स्यन्ति। अस्य योजनायाः प्रारम्भाय विद्यालय-शिक्षा-मण्डलेन प्रस्तावः रचयित्वा राज्य-शासनाय प्रेषितः अस्ति।

प्राप्तसूचनाः अनुसारं हिमाचलप्रदेश-विद्यालय-शिक्षा-मण्डलः सहस्रशः विद्यार्थिनां कृते यदा इच्छेयुः तदा परीक्षा (ऑन-डिमाण्ड परीक्षा) दातुं सुविधा प्रदास्यति। परीक्षा कथं भविष्यति, कदा च आरम्भं भविष्यति, एतस्मिन् विषये मण्डलेन प्रस्तावः रचयित्वा राज्य-शासनाय प्रेषितः। शासनात् अनुमतिः लब्ध्वा एषा सुविधा विद्यार्थिभ्यः प्रदास्यते। अभ्यर्थिनः परीक्षायै सज्जाः स्युः, इत्यर्थं मण्डल-प्रशासनं सितम्बर-मासे प्रश्नपत्र-भण्डारं निर्माय तानि ऑनलाईन-पद्धत्या (उपलोड) आरोपणम् करिष्यति। अस्मात् प्रश्नपत्र-भण्डारात् ऑन-डिमाण्ड परीक्षा दातुं इच्छन्तः छात्राः मार्गदर्शनं प्राप्स्यन्ति। ऑन-डिमाण्ड परीक्षा आरम्भ्यते इति प्रस्तावः राज्य-शासनाय प्रेषितः अस्ति। शासनस्य अनुमत्याः प्राप्यन्ते विद्यार्थिभ्यः

एषा सुविधा प्रदास्यते।

किमस्ति अनुरोधपरीक्षा ?

अनुरोधपरीक्षा (ऑन-डिमाण्ड परीक्षा) विद्यार्थिभ्यः स्वस्य सज्जतायाः अनुसारं परीक्षा दातुं सुविधा दास्यति। यदा छात्रः पूर्णतया सज्जः स्यात् तदा सः आवेदनं कृत्वा परीक्षा दातुं शक्नोति। अस्य कृते तस्य वर्षान्तं प्रतीक्षा न आवश्यकम्। एषा परीक्षा विशेषतया तेषां विद्यार्थिनां कृते लाभप्रदा भविष्यति, ये अस्मिन् परीक्षायां विफलाः जाता वा अंकवृद्धिं कर्तुमिच्छन्ति।

विद्यालय-शिक्षा-मण्डलः अनुरोधपरीक्षा (ऑन-डिमाण्ड परीक्षा)-सेवां छात्रभ्यः प्रदास्यति। तस्य परीक्षायाः प्रस्तावः रचयित्वा शासनाय प्रेषितः अस्ति। शासनस्य अनुमत्याः प्राप्तौ तत्क्षणमेव योजना प्रवर्तिष्यते। अपि च सितम्बर-मासे प्रश्नपत्र-भण्डारः प्रकाशितः भविष्यति। एषः प्रश्नपत्र-भण्डारः अनुरोधपरीक्षा (ऑन-डिमाण्ड परीक्षा)-दातृभ्यः लाभकारी भविष्यति।

— डॉ. मेजरः विशालः शर्मा, सचिवः, विद्यालय-शिक्षा-मण्डलम्, धर्मशाला

हिमाचले शैक्षणिकसत्रस्य अन्ते शिक्षकाः सेवानिवृत्ताः भविष्यन्ति, सेवानिवृत्तिवयः ५९ वर्षाणि यावत् वर्धितः

सांकेतिकं चित्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- **शिमला।** अधुना हिमाचलप्रदेशे शैक्षणिकसत्रस्य अन्ते शिक्षकाः सेवानिवृत्ताः भविष्यन्ति। वित्तविभागेन बुधवासरे अस्मिन् विषये अधिसूचना कृता अस्ति। शिक्षा, प्राविधिकशिक्षा, चिकित्साशिक्षाविभागस्य एषा व्यवस्था कृता अस्ति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखः शैक्षणिकसंस्थासु वर्षपर्यन्तं अध्ययनवातावरणं निर्वाहयितुम् अगस्तमासस्य १५ दिनाङ्के एतां घोषणां कृतवान् आसीत्। सर्वकारस्य निर्णयेन राज्ये शिक्षासम्बद्धेषु विभागेषु सेवानिवृत्ति-वयः अधुना ५८ वर्षेभ्यः ५९ वर्षेभ्यः वर्धिता अस्ति। राज्यसर्वकारेण वर्तमानशैक्षणिकवर्षे २०२५-२०२६ यावत् सेवानिवृत्तिशिक्षकाणां सत्रवारं पुनः जीविकां दातुं निर्णयः कृतः। सर्वकारस्य निर्णयेन विद्यालयीयशिक्षा, उच्चशिक्षा, तकनीकीशिक्षा, आयुषशिक्षा, चिकित्साशिक्षा इत्यादिषु विविधशैक्षिकविभागेषु कार्यरतशिक्षकाणां कृते लाभः भविष्यति। प्रमुखवित्तसचिवः देवेशकुमारः प्रकाशितायाम् अधिसूचनायां स्पष्टीकृतं यत् शैक्षणिकसत्रे सामान्यनिवृत्तिवयोः प्राप्तानां शिक्षकाणां कृते अधुना सत्रस्य अन्त्यपर्यन्तं सेवां निरन्तरं कर्तुं अनुमतिः अस्ति। एतेन निर्णयेन संस्थानां सत्रस्य मध्ये शिक्षकाणाम् अभावस्य सम्मुखीकरणं न करणीयं भविष्यति। तत्सह, छात्राणां शिक्षां शैक्षणिकनियोजनं च न बाधयिष्यति। येषां शिक्षकानां सेवानिवृत्ति-सूचना-

तिथिः 27 अगस्त 2025 तः स्वस्वशैक्षणिकसत्रस्य समाप्तेः पूर्वं मासस्य अन्तिमदिनपर्यन्तं भवति ते पुनः पुनर्नियुक्तिः स्वयमेव प्राप्स्यन्ति। अस्मिन् काले एते शिक्षकाः नियतं पारिश्रमिकं प्राप्स्यन्ति, यस्य गणना तेषां अन्तिमवेतनस्य पूर्णपेंशनस्य च अन्तररूपेण भविष्यति। ग्रेज्युटी, अवकाश-नगदीकरणम्, अन्तिम-सामान्य-भविष्य-निधिः, पेन्शन-परिवर्तनं च इत्यादीनां सर्वेषां सेवानिवृत्ति-लाभानां भुक्तिः सत्र-वार-पुनर्जीविका-कालस्य समाप्तेः अनन्तरं भविष्यति। परन्तु नियमितरूपेण मासिकपेंशनं सेवानिवृत्तिदिनात् आरभ्यते।

ये पुनर्नियोजनं न इच्छन्ति तैः ६० दिवसपूर्वं सूचना दातव्या भविष्यति

ये शिक्षकाः पुनः नियुक्तिं न इच्छन्ति तैः सेवानिवृत्तिदिनात् ६० दिवसपूर्वं औपचारिकरूपेण सूचितव्यं भविष्यति। अस्य अनुरोधस्य कृते निर्धारितरूपेण आवेदनं कर्तव्यं भवति। ये शिक्षकाः अधिसूचनादिनाङ्कात् ६० दिवसेषु निवृत्ताः भवितुम् अर्हन्ति ते निवृत्तेः पूर्वं कदापि विकल्पस्य प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति।

संस्थायाः श्रेणी शैक्षणिकसत्रस्य समाप्ति-तिथिः 2025-26

क्र.	संस्थाः	सेवानिवृत्तितिथिः
1.	विद्यालयशिक्षा -	31 मार्च 2026
2.	उच्चशिक्षा -	31 मे 2026
3.	चिकित्साशिक्षा -	31 मार्च 2026
4.	आयुषशिक्षा -	30 अप्रैल 2026
5.	औद्योगिक-प्रशिक्षण-संस्थानम् (आईटीआई)-	31 जुलाई 2026
6.	बहु तकनीकी शिक्षा -	30 जून 2026
7.	अभियांत्रिकीमहाविद्यालयः -	30 जून 2026
8.	फार्मेसी-महाविद्यालय -	30 जून 2026

बिहारस्य नालन्दायां जनाक्रोशेन नीतिशस्य मन्त्रीविधायकश्च एककिलोमीटरपर्यन्तं अधावताम्

हिमसंस्कृतवार्ता:-। बुधवासरे बिहारस्य नालन्दायाः ग्रामीणविकासमन्त्रिणः श्रवणकुमारस्य हिल्साविधायकस्य कृष्णमुरारी उर्फ प्रेम मुखिया इत्यस्योपरि च जनाः आक्रमणं कृतवन्तः। ग्रामजनाः यष्टिभिः तेषां पश्चात् धावन्ति स्म। स्वप्राणान् रक्षितुं तौ नेतारौ एककिलोमीटरं यावत् धावित्वा त्रीणि वाहनानि परिवर्तितवन्तौ। नालन्दा मुख्यमन्त्रिणः नीतीशकुमारस्य गृहमण्डलम् अस्ति। बिहारे त्रयेषु दिवसेषु आक्रमेण प्रभावितः एषः द्वितीयः मन्त्री अस्ति। अगस्तमासस्य २५ दिनाङ्के पटनानगरस्य अटलमार्गे स्वास्थ्यमन्त्री मंगलपाण्डेयवर्षस्य कारस्य उपरि शिलापातः अभवत्। ज्ञातव्यं यत् अगस्तमासस्य २३ दिनाङ्के पटनानगरस्य फतुहानगरे मार्गदुर्घटनायां हिल्सानगरस्य नवजनाः मृताः। विधायकः मन्त्री च पीडितपरिवारेण सह मिलितुं मलामाग्रामं गतवन्तौ आस्ताम्। किञ्चित्कालं मिलित्वा छायाचित्रं गृहीत्वा यदा ते पुनरागन्तुं आरब्धवन्तः तदा ग्रामजनाः तान् किञ्चित् अधिकं प्रतीक्षां कर्तुं पृष्ठवन्तः। जनसमूहः प्रथमं स्थानीयपत्रकारं विधायकं च कृष्णमुरारीं परितः कृतवान्। ते यष्टयः बहिः आनयन्ति स्म। ग्रामजनाः अवदन् यत् घटनादिने विधायकस्य आदेशेन एव सम्पर्दः निष्कासितः आसीत्। अद्यपर्यन्तं पीडितपरिवारेभ्यः समुचितं क्षतिपूर्तिः न प्राप्ता। इत्युक्त्वा ग्रामजनाः क्रुद्धाः भूत्वा मन्त्रिणः विधायकस्य च पश्चात् धावितवन्तः।

ईशोपनिषद् (यजुर्वेदीय)

ॐ ईशा व्यासुमिदं सर्वव्यक्तिकं जगत्याञ्जगत्।
तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्य सिद्धिर्नमः॥ १॥

मन्त्रार्थः- हे मनुष्यो! ये सब जो कुछ संसार में चराचर वस्तु हैं, ईश्वर से ही व्याप्त हैं। अर्थात् ईश्वर सर्वत्र व्यापक है, उसी ईश्वर के दिए हुए पदार्थों से भोग करो, किसी के भी धन का लालच मत करो। अर्थात् किसी के भी धन को अन्याय पूर्वक लेने की इच्छा मत करो।॥१॥

पौढीगढवालजनपदे राजकीयशिक्षकसंघस्य पदोन्नतिसम्बद्धधरनाप्रदर्शनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- **कुलदीपमैदोला।** राजकीय-शिक्षकसंघस्य पौढीगढवालजनपदे पञ्चदशशाखाभ्यः सर्वे अध्यक्षः, मन्त्रिणश्च अन्ये सदस्याश्च जनपदकार्यकारिण्या सह मिलित्वा शिक्षा-विभागस्य जिला-मुख्यालये स्वसेवाकालस्य पदोन्नतेः कृते एकदिवसीयधरनाप्रदर्शनं कृतवन्तः। पूर्वमेव अपि सर्वे शिक्षकाः स्वस्वविद्यालयेषु खण्ड-शिक्षाकार्यालये पदोन्नतेः कृते "चौकडाउन" इति तथा धरनाप्रदर्शनं च अकुर्वन्। शिक्षकाः अवदन् यत् अन्येषु विभागेषु सर्वेषु पदेषु सर्वकारेण पदोन्नतयः क्रियन्ते, परन्तु शिक्षा-विभागे सहायकाध्यापकपदात् प्रवक्तृपदपर्यन्तं, प्रवक्तृपदात् प्रधानाचार्यपदपर्यन्तं च दीर्घसमयात् पदोन्नतयः न सम्पादिताः। अपि च आयोगेन प्रधानाचार्यपदस्य प्रत्यक्ष-भर्तीः सर्वकारेण प्रकाशिताः। अस्माकं सर्वेषां

सेवासक्तशिक्षकाणां अपेक्षा अस्ति यत् सर्वकारः पूर्वं जनपदपर्यन्तं यथाशक्ति सहयोगं दत्तवन्तः। सर्वेषां एकः एव स्वरः, एकः एव संघर्षः च अस्ति— सर्वकारः विभागे सेवासक्तशिक्षकान् समये पदोन्नतेः अवसरं दद्यात्।

ते अपि उक्तवन्तः— स्थानान्तरणं, वरिष्ठ-कनिष्ठसर्वगोचरोः विषमता, वेतनविषमता, शिक्षक-छात्रयोः हिताय कार्याणि च बहूनि कर्तव्यानि सन्ति, तेषां कृते सर्वकारस्य सहयोगः अपेक्षितः। षड्वर्षात् सर्वकारेण विभागे पदोन्नतयः न कृताः इत्यतः अनेकाः शिक्षकाः एकस्मिन् पदे पदोन्नतिविना एव निवृत्ताः भवन्ति। यत्र तु चतुर्थश्रेणी-कर्मचारी अपि स्वपदोन्नतिभिः राजपत्रित-अधिकारीपदं प्राप्नोति, तत्र बहूनां शिक्षकाश्चिरसेवापर्यन्तं पदोन्नतिविना एव निवृत्तिः जाता।

अतः शिक्षकाः उक्तवन्तः— "अधिकारह्रासस्य परिणामरूपेण वयं एकत्र समागत्य आह्वानं कर्तुं बाध्याः। अस्माकं सेवाकाले पदोन्नतेः अवसरः लब्धव्यः। सर्वकारेण भेदभावः न करणीयः।" पूर्वजिलामन्त्री श्रीमान् मनमोहनचौहानः अवदत्— "पूर्वं अपि संघस्य आह्वानेन वयं एकत्रीभूय सर्वकारं प्रति अधिकारार्थं जागरूकं कृतवन्तः। तदा अस्माकं युक्तमाग्रहः पूरितः आसीत्। अद्यापि अस्माभिः एकत्रीभूतैः अधिकारार्थं प्रयत्नः करणीयः, येन सहायकाध्यापकपदात् प्रवक्तृपदपर्यन्तं, प्रवक्तृपदात् प्रधानाचार्यपदपर्यन्तं च पदोन्नतयः शीघ्रं आरभ्येरन्।"

जिलामन्त्री श्री विजयेन्द्रसिंहबिष्टः अपि उक्तवान्— "पौढीगढवालजनपदस्य सर्वे शिक्षकाः संघस्य आह्वानेन विद्यालयात् आरभ्य खण्डपर्यन्तं, खण्डात् आरभ्य

जनपदपर्यन्तं यथाशक्ति सहयोगं दत्तवन्तः। सर्वेषां एकः एव स्वरः, एकः एव संघर्षः च अस्ति— सर्वकारः विभागे सेवासक्तशिक्षकान् समये पदोन्नतेः अवसरं दद्यात्।

अस्मिन् अवसरे श्रीसञ्जयरावतः, श्रीविजेन्द्रसिंहतोमरः, वरदानबुडाकोटीः, गणेशपसबोला च सहैव पञ्चदशविकासखण्डेभ्यः सर्वे पदाधिकारिणः सदस्याः च उपस्थिताः आसन्।

अध्यक्षस्य निधनं प्रति शोकः मौनधारणं च

जिलामुख्यालये पदोन्नतिसम्बद्धधरनाप्रदर्शनस्य मध्ये दुःखदवार्ता श्रुत्वा सर्वे शिक्षकाः स्तब्धाः अभवन्। जिलामन्त्रिणा श्रीविजयेन्द्रसिंहबिष्टेन उद्घोषितं यत्— "जिला-अध्यक्षः श्री बलराजसिंहगोसैवर्यः दिवंगतः।" सः अवदत्— "अद्य अहं निःशब्दः। मम हृदये शब्दाः न सन्ति। मम प्रियः मित्रः, सर्वेषां वन्दनीयः, सर्वगुणसम्पन्नः, संघस्य आधारः, अस्माकं जिला-अध्यक्षः श्री बलराजगुसैवर्यः अकस्मात् निधनं प्राप। किञ्चित् दिनपूर्वं एव तस्य ज्येष्ठभ्राता अपि दिवंगतः। परिवारः अद्यापि तस्मात् सद्भात् न निर्गतः आसीत्, पुनः अन्यः दुःखदवार्ता आगता। गतदिनेषु श्रीगुसैवर्यः ग्राफिकएराहॉस्पिटलदेहरादूने चिकित्सां प्राप्तुवन् आसीत्। चिकित्सकाः यदा स्थितिं नियन्त्रणे नास्तीति उक्तवन्तः तदा महत् सङ्घं प्राप्तम्। वयं चमत्कारस्य प्रार्थना अकुर्म। परन्तु नियतेः पुरतः मानवः असहायः।" सर्वे शिक्षकाः मौनं धृत्वा ईश्वरं प्रति प्रार्थितवन्तः यत्— दिवंगतात्मा श्रीचरणेषु स्थानं लभेत, तस्य परिवारः अपि एषां गभीरशोकात् निर्गन्तुं शक्तिं प्राप्नुयात् इति।

आ प्रिया, ना यायाः, ए ना ते हि प्रमत्तः

(Sanskrit Version of
Hindi film song-
ओ जाना, ना जाना,
ये दिल तेरा दिवाना --")

M - हे ए ए हे ए ए हे हे ए ए ए
हे ए ए हे ए ए हे हे ए ए ए

आ प्रिया, ना यायाः

ए ना ते ही प्रमत्तः

आ प्रिया, ना यायाः

ए ना ते ही प्रमत्तः

यत्र त्वम् एताद्

ते ही पृष्ठे अयाद्

ए आसक्तोऽयम् उन्मत्तः

आ प्रिया, ना यायाः

ए ना ते ही प्रमत्तः

यत्र त्वम् एताद्

ते ही पृष्ठे अयाद्

ए आसक्तोऽयम् उन्मत्तः

आ प्रिया, ना यायाः ---- (०१)

M - स्थाम चलिता न ही, किं क्रिये

हृद् सम्भाल्यं न ही, किं क्रिये, हाय्

F - हा सद्योऽलागि बाधा स्नेहस्य

आ : न याते सखे, किं क्रिये

M - आ उभौ आदृशोः जातौ आवाम्

हा, शरव्ये

आ प्रिया, ना यायाः

ए ना ते ही प्रमत्तः

यत्र त्वम् एताद्

ते ही पृष्ठे अयाद्

ए आसक्तोऽयम् उन्मत्तः

आ प्रिया, ना यायाः ---- (०२)

M - साराजगतीतः हे, मुक्तौ नू

आरे, आ स्नेहं त्वं कुरु, शं नू उ

F - हा यातो नु स्याद्वि कदा, का कथा

कोऽपि भूङ्क्तेः इह मां, लोटिता

M - भूङ्क्तेः नहि मे हि नाम वद हे, प्रमत्तः

F - हा प्रिया (प्रिय+आ), ना यायाः

ए सा ते ही प्रमत्ता

आ प्रिया (प्रिय+आ), ना यायाः

सा ते ही प्रमत्ता

यत्र त्वम् एताद्

ते ही पृष्ठे अयाद्

इयम् आसक्ता हि उन्मत्ता

M - हे ए ए हे ए ए हे हे ए ए ए

हे ए ए हे ए ए हे हे ए ए ए -- (०३)

रचयिता -

डॉ. रुरुकुमार महापात्रः (अध्यापकः)

राष्ट्रियसंस्कृतविश्वविद्यालयः,

तिरुपति:

श्रीगणेशचतुर्थीपर्व

भगवान् श्रीगणेशः गणेशस्य धातुप्रतिमाम् अथवा
सनातनधर्मावलम्बिनां प्रथमः पूज्यः, तदभावे गोमयमूर्तिं विधाय
प्रसिद्धदेवश्च वर्तते। सङ्कल्पपूर्वकं सश्रद्धं च पूजनं
सनातनधर्मानुयायिनां, स्मार्तानां वा क्रियते। संक्षिप्तरूपेण सङ्कल्प एवं
पञ्चदेवेषु गणेशः अन्यतमो वर्तते। करणीयः -
हिन्दूनां गृहे यादृशी वा पूजा, कर्मक्रिया वा भवतु, सर्वप्रथमतः
श्रीगणेशस्य आवाहनपूजायादिकं क्रियते। शुभकार्येषु गणेशस्तुतिः
अत्यन्तं महत्त्वभूता मन्यते।
"गजाननं भूतगणादिसेवितं
कपित्थजम्बूफलचारुभक्षणम्।
उमासुतं शोकविनाशकारकं नमामि
विघ्नेश्वरपादपङ्कजम्।।"

इति।
भाद्रपद-शुक्ल-चतुर्थ्या तिथौ
मध्याह्नसमये परमदेवतयोः
शिवपार्वत्योः औरसपुत्रत्वेन
विघ्नविनायकस्य भगवतो गणेशस्य
जन्म बभूव। असौ गजमुखः, यस्य
उदरं लम्बमानम् इत्यतः स लम्बोदर
इति नाम्ना ख्यातः, तस्य शिरोभागं
विहाय अन्यच्छरीरभागो
मनुष्यदेहाकारेण सदृशोऽस्ति।
मोदकं विशेषप्रियं तस्य। बङ्गालस्य
दुर्गापूजावत् महाराष्ट्रस्य गणेशपूजा
एकेन राष्ट्रियपर्वत्वेन प्रतिष्ठिता,
प्रसिद्धा च। गणेशचतुर्थीदिवसे
नक्तत्रयस्य विधानमस्ति। अतो
भोजनं सायंकाले क्रियते चेदपि पूजा
यथासम्भवं मध्याह्ने हि विधीयते, यतो
हि-"पूजाव्रततेषु सर्वेषु
मध्याह्नव्यापिनी तिथिः।।" इत्यर्थात्
सर्वेषु पूजाव्रततेषु मध्याह्नव्यापिनी
तिथिः ग्राह्या।
भाद्रपदमासस्य शुक्लचतुर्थ्या
प्रातःकाले स्नानादिक्रियादिभिः
निवृत्तिं प्राप्य स्वशक्त्यनुसारं

अनुभवजन्यायाः शिक्षायाः अद्भुत अनुभवः- जी. डी. गोयनका पब्लिक विद्यालये

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल पाण्डेयः,
मोतिहारी। सप्तमकक्षायाः छात्राः कृषिविज्ञानकेन्द्रं,
पिपरा कोटि पर्यटितवन्तः। एषः भ्रमणः छात्राणां
कृते कक्षायाः बहिः शिक्षायाः अद्भुत अवसरः
अभवत्। छात्राः प्रत्यक्षानुभवं प्राप्तवन्तः
मृत्तिकाप्रस्तुतिः, बीजानि रोपणम्, कृषिरक्षणम् च
क्रियायाः। ते विविध वृक्षाणि, फलानि, शाकपदार्थाः
च अवलोकितवन्तः, तेषां विशेषताः चापि
अवगताः। केन्द्रस्य विशेषज्ञाः छात्रेभ्यः सेंद्रियकृषेः,
पर्यावरणसंरक्षणं, सततकृषिपद्धतीः च महत्वं
अवगतवन्तः। एतत् छात्रेषु केवलं कृषेः प्रति
जागरूकता न वृद्धिं कृतवतः, अपि तु ते अपि
अवगतम् यतः कृषकाः देशस्य अन्नसुरक्षा
सुनिश्चितवन्तः। छात्राः प्रत्यक्षानुभवं कृषेः विविध
चरणान् तथा चुनौतीपूर्णान् कार्याणि दृष्टवन्तः। अनेन
अनुभवेन ते जिज्ञासा, आत्मविश्वासः च कृषकाणां
प्रति आदरः च प्राप्तवन्तः। एषः भ्रमणः निश्चितं
छात्राणां कृते ज्ञानवर्धकः प्रेरणादायकः च अभवत्,
येन ते प्राकृतिकसंसाधनानां तथा कृषेः महत्वं
संवेदनशीलतया अनुभूयते।

"लौकिकन्यायकोशः"

"जतुकाष्ठन्यायः"

काष्ठे जतुद्रव्यस्य एकरूपता भवति। एकरूपतां
दर्शयितुम् अस्य न्यायस्य प्रयोगो भवति। यथा-
संस्कृतभाषायाम् अलङ्कारशास्त्रे अभङ्गश्लेषः
सभङ्गश्लेष इति प्रकारद्वयं वर्तते। शब्दश्लेषः
अर्थश्लेषः इति च श्लेषस्यैव वाक्यस्य भिन्नार्थाः
भवन्ति। सभङ्गश्लेषस्य विवरणरूपेण अस्य न्यायस्य
प्रयोगः क्रियते। जतुकाष्ठरूपेण सभङ्गश्लेषे एका
शब्दावली अपरया सह एकरूपतां प्राप्नोति।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्

हास्यकणिका

डॉ. विदूषी।

पत्नी- विवाहाय बालिकां द्रष्टुं बालकः किमर्थं
गच्छति?

पति:- यदा बालिका बालकं द्रष्टुं गच्छति तदा सा
तं अस्मिन् प्रारूपे अन्यं प्ररचनं (डिजाइन इति)
दर्शयितुं प्रार्थयिष्यति।

मूल हरियाणवीगीत :- तेरी आंख्या का यो काजल तवाक्षणोरिदं कज्जलम्

तवाक्षणोरिदं कज्जलं, मां करोति तन्वि ! विद्वम् ।
तवाक्षणोरिदं कज्जलं, मां करोति तन्वि ! विद्वम् ।
शनैश्शनैस्त्वं चल हे! स्पन्दयते हन्मे नूपुरम्
मां पलं पलं प्रतिपलं स्मरणं ते सदायाति रे!
दहति मे हृदयं रूपं कान्तं ते ।
हो पलं पलं प्रतिपलं स्मरणं ते सदायाति रे!
दहति मे हृदयं रूपं कान्तं ते ।।
तवाक्षणोरिदं कज्जलम्.....1.

स्वप्नेषूत्याय त्वां पश्यामि नित्यम्
प्राणेभ्योऽपि प्राणप्रिये! त्वयि प्रीणाम्यहम्प्रीणाम्यहम्
स्वप्नेषूत्याय त्वां पश्यामि नित्यम्
प्राणेभ्योऽपि प्राणप्रिये त्वयि प्रीणाम्यहम्
मम जीवने आगत्य, त्वया हृत्सौख्यं चोरितं
त्वं संगमरमरस्य मूर्तिः विलोक्य त्वां मनो
लुब्धम् मां पलं पलं प्रतिपलं
स्मरणं ते सदायाति रे!
दहति मे हृदयं रूपं कान्तं ते ।।
तवाक्षणोरिदं कज्जलम्.....

अनुवादक:- पं० जय भगवान् शास्त्री 'कैथल' हरियाणा।

संस्कृताध्यापकः, राजकीय वरिष्ठ माध्यमिक विद्यालयः कठवाड़ः (कैथलनगरम्)

दूरवाणीसंख्या-9991829095

इदं गीतं 'JM SHASTRI BIRLA' इति यूट्यूब चैनले उपलब्धमस्ति।

हिमसंस्कृतवार्ता: